International Conference on Modern Research's in
MANAGEMENT, ECONOMICS & ACCOUNTING
چهارمین کنفرانس بین‌المللی
پژوهش‌های نوین در
مدیریت، اقتصاد و حسابداری
۱۹ تیرماه ۱۳۹۵ برلین - آلمان
www.4meaconf.com
9 July 2016
Berlin Germany

مطالعه ارتباط محافظه کاری حسابداری، ساختار سرمایه و پرداخت سود سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حامد فلامرزی
(دانشجو دکترای حسابداری- دانشگاه آزاد واحد سیرجان- ایران)
(hamed.falamarzi2013@gmail.com)

ملیحه مجیدی
(کارشناس ارشد حسابداری- دانشگاه آزاد شیراز- ایران)
(ma.majidi2013@gmail.com)

چکیده

محافظه کاری، یک ویژگی مهم در کیفیت بالای گزارشگری است و اغلب شرکت ها برای دستیابی به کیفیت گزارش های خود از آن استفاده می کنند. این پژوهش، به مطالعه ارتباط محافظه‌کاری حسابداری، ساختار سرمایه و پرداخت سود سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. هدف پژوهش حاضر بررسی فرضیه های محافظه کاری با ساختار سرمایه و پرداخت سود به سهامداران است. در راستای تحقیق این هدف، دو فرضیه اصلی طراحی و با انتخاب شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازده زمانی ۵ ساله ، ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۳ ، آزمون شده است. روش آماری مورد استفاده جهت آزمون فرضیه های پژوهش، روش داده های ترکیبی است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری فرضیه های پژوهش نشان می دهد که بین محافظه‌کاری مشروط و ساختار سرمایه رابطه منفی و معنادار وجود دارد و بین محافظه‌کاری غیرمشروط و ساختار سرمایه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بنابراین، فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شد و همچنین نتایج بیان می کند که بین محافظه‌کاری مشروط و پرداخت سود سهام بین سهامداران رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بین محافظه‌کاری غیرمشروط و پرداخت سود سهام بین سهامداران رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بنابراین، فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می شود.

واژگان کلیدی: محافظه کاری ، ساختار سرمایه ، پرداخت سود سهام

مقدمه

یکی از مفاهیم مؤثر در گزارشگری مالی شرکت ها، محافظه کاری[۱] است که نفوذ آن درحسابداری سابقه ای طولانی دارد. رویه های حسابداری محافظه کارانه، مدیران را از رفتار فرصت طلبانه و خوش بینی بیش از حد در ارائه سود باز می دارد (مهرانی و همکاران، ۱۳۸۹). محافظه کاری در حسابداری به عنوان عدم تقارن زمانی در شناسایی اخبار خوب در مقابل اخبار بد، در صورت های مالی تفسیر شده است. در مفاهیم نظری حسابداری، محافظه کاری به عنوان عکس العملی محتاطانه در قبال عدم اطمینان و به منظور حمایت از حقوق و ادعاهای صاحبان سهام و اعتباردهندگان تعریف شده است. به طوری که برای شناسایی اخبار خوب درصورت های مالی نسبت به اخبار بد، سطح بالاتری از قابلیت رسیدگی (تاییدپذیری) را الزامی می نماید.

سود سهام، قسمتی از سود قابل تقسیم شرکت است که به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی صاحبان سهام به سه شکل شامل، سود سهام نقدی، سود سهام غیر نقدی و سود سهام جایزه بین سهامداران تقسیم می شود. معمولا سود به نسبت مساوی به سهام تعلق می گیرد، مگر اینکه در اساسنامه در مورد تقسیم سود ، امتیاز خاصی برای گروهی از سهام منظور شده باشد(دوانی[۱]، ۱۳۸۶ص ۹۰). از طرف دیگر خوش‌بینی مدیران نسبت به واحد تجاری موجب می‌شود که دارایی‌ها و درآمد بیشتر از واقع بیان شود. با توجه به آن چه ذکر شده ، دراین پژوهش ، رابطه محافظه کاری با ساختار سرمایه و سود سهام پرداختنی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ، مورد بررسی قرار می گیرد.

بیان مساله

محافظه‌کاری حسابداری را می‌توان به‌عنوان گرایش حسابداری به بکارگیری درجه بالاتری از تائیدپذیری برای شناسایی اخبار خوب در مقایسه با اخبار بد تعریف کرد. تحقیقات اخیر باسو[۲](۲۰۰۵) و بیور و رایان[۳](۲۰۰۵) محافظه‌کاری را به دو نوع مشروط و نامشروط تقیسم کردند. باسو(۱۹۹۷) بیان می‌نماید که ، محافظه کاری تاییدپذیری متفاوت برای شناسایی درآمدها و هزینه‌ها است ، که منجر به کم نمایی سود و دارایی‌ها می‌شود. در پایان قرن نوزدهم در انگلیس و در پایان دهه اول قرن بیست در آمریکا ، حسابداری به شکل جدید خود رشد نمود. محافظه‌کاری به تدریج تبدیل به یک بخش درونی حسابداری در ادامه این قرن شد که به نظر یکی از کاربردهایش مربوط به قراردادهای تقسیم بازدهی میان دارندگان حقوق و ادعاهای متفاوت شرکت بود. در هنگام تسویه ورشکستگی ، حسابداران همه زیان ها را قبل از توزیع سود شناسایی می‌کردند. هدف ، اطمینان از این مورد بود که در تسویه ابتدا به افرادی که در تسویه اولویت دارند پرداخت صورت گیرد. خوش‌بینی مدیران نسبت به واحد تجاری موجب می‌شود که دارایی‌ها و درآمد بیشتر از واقع بیان شود. همچنین به دلیل حساسیت و اهمیت بالای شرکت های بورس اوراق بهادار تهران ، ما را برآن داشته که در این تحقیق به بررسی ارتباط محافظه‌کاری حسابداری ، ساختار سرمایه و پرداخت سود سهامداران شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران بپردازیم.

اهمیت موضوع

باتوجه به اینکه همه منافع اتخاذ رویکرد محافظه‌کارانه هزینه‌های نیز دارد که مهمترین آن کاهش انتظارات از عملکرد آتی واحد تجاری خواهد بود. فلتام (۲۰۰۹) در تحقیقی در این زمینه بیان کرد که محافظه‌کاری نامشروط باعث کاهش خالص ارزش دارایی‌های گزارش شده می‌باشد، در صورتی که محافظه کاری مشروط منجر به کاهش انتظارات از عملکرد آتی می‌شود. زیرا محافظه کاری مشروط با زودتر شناسایی کردن اخبار بد و نامساعد نسبت به اخبار خوب و مساعد، تصویری نامناسب از وضعیت واحد تجاری ارائه می‌کند. پایین بودن انتظارات از عملکرد آتی، ارزش کمتر اوراق بهادار شرکت را به دنبال خواهد داشت. زیرا تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران بازار، تا حدودی اعمال محافظه کاری در گزارشگری مالی را در نظر می‌گیرند ولی قادر به انعکاس کامل آن نیستند.

۱- Conservatism
2 - Capital structure
[2] Basu
[3] Beaver and Ryan

همچنین سود سهام نقدی هر سهم به نوعی حاوی پیام خاص خود به بازار است. شرکت‌ها صرفاً زمانی سود سهام نقدی خود را افزایش می‌دهند که انتظار افزایش در سودهای آتی را داشته باشند، در غیر این صورت سود سهام نقدی افزایش داده شده باید به سطح اولیه خود کاهش یابد. بنابراین افزایش سود سهام نقدی حامل پیامی برای بازار است مبنی بر اینکه انتظار می‌رود عملکرد شرکت بهبود یابد.

با توجه به مطالب بیان شده یکی از مهمترین مزایا و منافع اتخاذ رویکرد محافظه کاری حسابداری، کاهش فشارها و تهدیدات رقابتی می‌باشد و در مقابل مهمترین هزینه اتخاذ این رویکرد کاهش انتظارات سهامداران و سرمایه‌گذاران از عملکرد آتی واحد-های و در نتیجه کاهش ارزش بازار اوراق بهادار واحد تجاری خواهد بود. باتوجه به تاثیرات و پیامدهایی که اعمال محافظه‌کاری حسابداری در گزاشگری مالی می‌تواند به همراه داشته باشد، به نظر می‌رسد انجام پژوهش در زمینه تاثیر محافظه‌کاری حسابداری بر ساختار سرمایه و پرداخت سود سهامداران و پاسخ به سولات مطرح شده ضروری باشد.

پیشینه موضوع

ایکس‌لی[4] (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان اثر محافظه کاری حسابداری بر روی هزینه‌ی سرمایه در سطح بین‌المللی به این نتیجه رسید که کشوهایی با رویکرد حسابداری محافظه‌کارانه هزینه سرمایه به مراتب کمتر نسبت به بقیه کشورها دارند.

دی‌آنجلو[5](۲۰۱۳) از فرضیه سود تقسیمی انعطاف‌پذیر برای نمایش نتایج سود تقسیمی مربوط استفاده کردند. بلو و فولر[6] (۲۰۰۸) به صورت تجربی و تئوریک نشان دادند که فرضیه سود تقسیمی انعطاف‌پذیر به‌راستی یک سیاست بخردانه در سود تقسیمی می‌باشد.

لی و همکاران (۲۰۱۳) دریافتند هنگامی که نرخ رشد شرکت‌ها افزایش می‌یابد نسبت پرداخت سود تقسیمی آنها کاهش می‌یابد. همچنین وجود ارتباط غیر خطی میان نسبت سود تقسیمی و ریسک را به اثبات رسانیدند. به عبارت دیگر زمانی که نرخ رشد شرکت بیشتر (کمتر) از نسبت بازده دارایی‌ها است، ارتباط میان نسبت سود تقسیمی و ریسک به صورت مثبت (معکوس) می‌باشد.

نتایج تحقیق مهرانی و همکاران (۱۳۸۸) نشان دهنده آن بود که سطح محافظه‌کاری و یا به عبارتی عدم تقارن زمانی در شناسایی اخبار خوب نسبت به اخبار بد، برای اقلام تعهدی(ACC) و جریان‌های نقدی عملیاتی(CF) به ترتیب برابر با ۰/۲۴۹ و ۰/۰۶۷ می باشد. یعنی می‌توان نتیجه گرفت که وجود محافظه‌کاری و یا همان شناسایی سریع‌تر اخبار خوب، بیشتر به دلیل وجود اقلام تعهدی است نه اقلام نقدی. در واقع، مثبت بودن β_3 که طبق گفته باسو معیاری برای سنجش محافظه کاری است، ۷۸ درصد وابسته به اقلام تعهدی است و تنها ۲۲ درصد وابسته به اقلام نقدی است.

فخاری و یوسفعلی‌تبار (۱۳۸۹) به بررسی رابطه بین سیاست تقسیم سود و حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران پرداختند. یافته‌های پژوهش ایشان نشانگر این است که رابطه معکوس معناداری بین شاخص حاکمیت شرکتی و تقسیم سود وجود دارد. این یافته بیانگر این موضوع است که شرکت‌های بورس از تقسیم سود برای کسب شهرت و ایجاد اعتبار استفاده می‌کنند و با وجود ارتباط معنادار حاکمیت شرکتی و تقسیم‌سود، تأثیر حاکمیت شرکتی بر تقسیم سود اندک است.

اهداف تحقیق

محافظه کاری ، یک ویژگی مهم در کیفیت بالای گزارشگری است و اغلب شرکت ها برای دستیابی به کیفیت گزارش های خود از آن استفاده می‌کنند. یکی از مفاهیم مؤثر در گزارشگری مالی شرکت ها، محافظه کاری است که نفوذ آن در حسابداری سابقه‌ای طولانی دارد. رویه‌های حسابداری محافظه کارانه ، مدیران را از رفتار فرصت‌طلبانه و خوش بینی بیش از حد در ارائه سود باز می‌دارد.

---

[4] Xi Liy
[5] deanjelo
[6] Bloue and Fuller

هدف اصلی از انجام این مطالعه، به شرح زیر می‌باشد.

تبیین مکانیزم اثرگذاری ساختار سرمایه بر محافظه‌کاری حسابداری در گزارش‌های مالی.

تبیین مکانیزم اثرگذاری پرداخت سود سهامداران بر محافظه کاری حسابداری در گزارش‌های مالی.

فرضیه های تحقیق

فرضیه اول: میان محافظه کاری و ساختار سرمایه شرکت‌ها ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: میان محافظه کاری و پرداخت سود سهام بین سهامداران شرکت‌ها ارتباط معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، از نوع تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود. هدف تحقیقات کاربردی توسعه دانش کاربردی در زمینه خاصی است. همچنین، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، این تحقیق توصیفی و از آن جهت که به شناخت بیشتر شرایط موجود و یاری دادن به فرآیند تصمیم‌گیری می انجامد، از نوع همبستگی است.

اطلاعات و داده‌های مورد نیاز برای انجام این تحقیق بر حسب نوع آن‌ها از منابع مختلفی گردآوری خواهد شد. اطلاعات مربوط به ادبیات تحقیق و مباحث نظری از منابع کتابخانه‌ای و پایگاه‌های علمی و مقالات خارجی و داخلی جمع‌آوری شد.

داده های مورد نیاز برای انجام این تحقیق عموماً با استفاده از نرم افزار تدبیر پرداز، پایگاه اطلاع رسانی سازمان بورس اوراق بهادار تهران، صورت‌های مالی شرکت‌ها، گزارشات منتشر شده توسط بورس و روزنامه های اقتصادی بدست آمد.

با این تفاسیر، جامعه آماری این پژوهش بورس اوراق بهادار تهران و نمونه آماری، کلیه شرکت‌های موجود در بورس اوراق بهادار تهران، بین سال های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۳ خواهد بود.

تعریف متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل

ساختار سرمایه

در این پژوهش، به پیروی از پارک و ژانگ[7] (۲۰۱۳)، با استفاده از نسبت تقسیم کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود.

سود تقسیمی: سود تقسیمی در این پژوهش به‌عنوان متغیر مستقل تحقیق می‌باشد که همان سود سهام مصوب پرداخت شده به سهامداران در پایان سال مالی است. این نسبت از تقسیم سود تقسیمی هر سهم به سود هر سهم در پایان سال مالی به‌دست می‌آید.

متغیرهای وابسته

محافظه‌کاری حسابداری

در این پژوهش برای محاسبه محافظه‌کاری از دو مدل زیر استفاده خواهد شد.

مدل اول، مدل احمد و دولمان (۲۰۰۷) که برگرفته از مدل بیور و رایان[8] (۲۰۰۰) می‌باشد به شرح زیر است:

$$\text{شاخص محافظه کاری CON1} = (-1) \times \frac{\text{ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام}}{\text{ارزش بازار حقوق صاحبان سهام}}$$

[7] Park and zhang
[8] Beaver and Ryan

در این شاخص بر ارزش بازار حقوق صاحبان سهام تأکید شده و بیشتر رویکرد ترازنامه ای دارد و بیانگر محافظه کاری غیرشرطی است.

مدل دوم، مدل احمد و دولمان (۲۰۰۷) برگرفته از مدل گیولی و هاین (۲۰۰۰).

$$\text{شاخص محافظه‌کاری CON2} = (-1)\times \frac{\text{جریان نقد عملیاتی-سود خالص}}{\text{جمع دارایی‌ها}}$$

در این شاخص بر اقلام تعهدی تأکید شده و بیشتر رویکرد سود و زیانی دارد و بیانگر محافظه کاری شرطی است.

در این پژوهش برای اینکه هر دو نوع محافظه کاری شرطی و غیرشرطی بررسی شود و همچنین برای دستیابی به این سؤال که کدام شاخص در بازار ایران جواب می‌دهد از این دو شاخص استفاده شد.

متغیرهای کنترل

اندازه شرکت (SIZE): لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت می‌باشد.

بازده دارایی‌ها (ROA): حاصل تقسیم سود قبل از کسر بهره و مالیات بر جمع دارایی‌های پایان دوره می‌باشد.

مدل تحقیق

برای آزمون فرضیه اول نیز از مدل‌های زیر استفاده خواهیم نمود.

$$CON1 = \alpha_1 + \alpha_2 CS_{i,t} + \alpha_3 SIZE_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon$$

$$CON2 = \alpha_1 + \alpha_2 CS_{i,t} + \alpha_3 SIZE_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon$$

$CON۱$= شاخص محافظه‌کاری مشروط شرکت i در دوره t می‌باشد.

$CON۲$= شاخص محافظه‌کاری غیر مشروط شرکت i در دوره t می‌باشد.

SIZE= اندازه شرکت i در دوره t می‌باشد.

ROA= بازده دارایی‌های شرکت i در دوره t می‌باشد.

CS: نشان‌دهنده ساختار سرمایه شرکت i در دوره t می‌باشد.

برای آزمون فرضیه دوم از مدل‌های زیر استفاده خواهیم نمود.

$$CON1 = \alpha_1 + \alpha_2 DP_{i,t} + \alpha_3 SIZE_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon$$

$$CON2 = \alpha_1 + \alpha_2 DP_{i,t} + \alpha_3 SIZE_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon$$

که در اینجا: DP نشان‌دهنده سود سهام پرداختی شرکت i در دوره t می‌باشد.

یافته های تحقیق

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول- محافظه‌کاری مشروط

برای برآورد مدل فرضیه اول- محافظه‌کاری مشروط پژوهش، مبنی بر اینکه میان محافظه‌کاری مشروط و ساختار سرمایه شرکت‌ها ارتباط معنی‌داری وجود دارد، از مدل رگرسیون حداقل مربعات معمولی به روش داده‌های ترکیبی استفاده شده است. در همین راستا، برای برآورد مدل از متغیر وابسته یعنی محافظه‌کاری مشروط به همراه متغیر مستقل اساختار سرمایه و متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و بازده دارایی‌ها استفاده شده است.

نتایج حاصل از بررسی مدل – فرضیه اول- محافظه‌کاری مشروط

نتایج حاصل از برآورد مدل رگرسیون، در جدول‌های شماره ۱ و ۲ ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج حاصل از بررسی کلی مدل - فرضیه دوم- محافظه‌کاری مشروط

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	آماره F	معناداری آماره F	آماره دوربین- واتسون
۰/۵۵۳	۰/۵۳۲	۷/۵۳۷	۰/۰۰۲	۲/۱۹۰

در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه متغیر وابسته تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی قرار نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل و کنترلی در معادله، مساوی صفر باشد. از این رو، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره F انجام می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود:

مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه صفر آماری که همان بی‌معنا بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است.

ضریب تعیین برابر با ۰/۵۵۳ است. یعنی ۵۵/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است.

مقدار آماره دوربین- واتسون مدل که برابر با ۲/۱۹۰ است، در فاصله بین ۱/۵۰۰ و ۲/۵۰۰ قرار دارد و نشان‌دهنده این است که بین خطاهای مدل خودهمبستگی وجود ندارد.

در ادامه نتایج حاصل از بررسی ضرایب متغیرهای مدل که در جدول شماره ۲ ارائه شده است، توضیح داده می‌شود.

جدول ۲: نتایج حاصل از بررسی ضرایب جزئی مدل - فرضیه اول- محافظه‌کاری مشروط

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
ساختار سرمایه	-۶/۴۲۱	۱/۷۹۸	-۳/۵۷۱	۰/۰۰۳
اندازه شرکت	۵/۲۴۶	۰/۹۱۱	۵/۷۵۹	۰/۰۰۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۲۸۱	۰/۰۲۷	-۱۰/۴۳۰	۰/۰۰۱
مقدار ثابت	-۲/۲۴۴	۱/۰۲۶	-۲/۱۸۸	۰/۰۰۶

همان‌طور که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل بیانگر این است که ساختار سرمایه تأثیر منفی بر محافظه‌کاری مشروط است. مقدار آماره t و معناداری مربوط به این آماره نیز نشان‌دهنده این است که این تأثیرگذاری از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین، فرضیه اول- محافظه‌کاری مشروط پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود و در مجموع چنین نتیجه‌گیری می‌شود که با افزایش ساختار سرمایه، میزان محافظه‌کاری مشروط به صورت معناداری کاهش می‌یابد و بالعکس. ضرایب و سطح معناداری آماره t مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان‌دهنده این است که بازده دارایی‌ها دارای تأثیر منفی و معنادار بر میزان محافظه‌کاری مشروط است، همچنین ضرایب و سطح معناداری آماره t مربوط به متغیر کنترلی اندازه شرکت نشان‌دهنده این است که اندازه شرکت دارای تأثیر مثبت و معنادار بر میزان محافظه‌کاری مشروط است.

نتایج حاصل از بررسی مدل – فرضیه اول- محافظه‌کاری غیرمشروط

نتایج حاصل از برآورد مدل رگرسیون، در جدول‌های شماره ۳ و ۴ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج حاصل از بررسی کلی مدل - فرضیه دوم- محافظه‌کاری غیرمشروط

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	آماره F	معناداری آماره F	آماره دوربین- واتسون

۰/۴۱۶	۰/۳۹۲	۸/۱۲۹	۰/۰۰۱	۱/۸۵۱

در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه متغیر وابسته تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی قرار نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل و کنترلی در معادله، مساوی صفر باشد. از این رو، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره F انجام می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌شود:

مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه صفر آماری که همان بی‌معنا بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است.

ضریب تعیین برابر با ۰/۴۱۶ است. یعنی ۴۱/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است.

مقدار آماره دوربین- واتسون مدل که برابر با ۱/۸۵۱ است، در فاصله بین ۱/۵۰۰ و ۲/۵۰۰ قرار دارد و نشان‌دهنده این است که بین خطاهای مدل خودهمبستگی وجود ندارد.

در ادامه نتایج حاصل از بررسی ضرایب متغیرهای مدل که در جدول شماره ۴ ارائه شده است، توضیح داده می‌شود.

جدول۴: نتایج حاصل از بررسی ضرایب جزئی مدل - فرضیه دوم- محافظه‌کاری غیرمشروط

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
ساختار سرمایه	۲/۵۱۱	۰/۸۳۶	۳/۰۰۲	۰/۰۰۳
اندازه شرکت	-۲/۷۱۷	۰/۵۲۹	-۵/۱۳۷	۰/۰۰۰
بازده دارایی‌ها	-۱/۱۰۳	۰/۳۹۱	-۲/۸۱۶	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۲/۱۵۲	۱/۱۶۱	۱/۸۵۳	۰/۰۰۰

همان‌طور که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل بیانگر این است که ساختار سرمایه تأثیر مثبت بر محافظه‌کاری غیرمشروط است. مقدار آماره t و معناداری مربوط به این آماره نیز نشان‌دهنده این است که این تأثیرگذاری از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین، فرضیه دوم- محافظه‌کاری غیرمشروط پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود و در مجموع چنین نتیجه‌گیری می‌شود که با افزایش ساختار سرمایه، میزان محافظه‌کاری غیرمشروط به صورت معناداری افزایش می‌یابد. ضرایب و سطح معناداری آماره t مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان‌دهنده این است که اندازه شرکت و بازده دارایی‌ها دارای تأثیر منفی و معنادار بر میزان محافظه‌کاری غیرمشروط است.

نتایج حاصل از بررسی مدل – فرضیه دوم- محافظه‌کاری مشروط

نتایج حاصل از برآورد مدل رگرسیون، در جدول‌های شماره ۵ و ۶ ارائه شده است.

جدول ۵: نتایج حاصل از بررسی کلی مدل - فرضیه سوم- محافظه‌کاری مشروط

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	آماره F	معناداری آماره F	آماره دوربین- واتسون
۰/۳۳۵	۰/۴۵۴	۶/۸۸۰	۰/۰۰۶	۱/۸۸۰

در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه متغیر وابسته تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی قرار نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل و کنترلی در معادله، مساوی صفر باشد. از این رو، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره F انجام می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۵ ملاحظه می‌شود:

مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه صفر آماری که همان بی‌معنا بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است.

ضریب تعیین برابر با ۰/۳۳۵ است. یعنی ۳۳/۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است.

مقدار آماره دوربین- واتسون مدل که برابر با ۱/۸۸۰ است، در فاصله بین ۱/۵۰۰ و ۲/۵۰۰ قرار دارد و نشان‌دهنده این است که بین خطاهای مدل خودهمبستگی وجود ندارد.

در ادامه نتایج حاصل از بررسی ضرایب متغیرهای مدل که در جدول شماره ۶ ارائه شده است، توضیح داده می‌شود.

جدول ۶: نتایج حاصل از بررسی ضرایب جزئی مدل - فرضیه سوم- محافظه‌کاری مشروط

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
سود سهام پرداختی	-۰/۱۲۳	۰/۰۱۶	-۷/۶۳۹	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	۵/۱۰۰	۱/۸۶۱	۲/۷۳۹	۰/۰۰۱
بازده دارایی‌ها	-۱۴/۶۸۹	۲/۴۷۵	-۵/۹۳۳	۰/۰۰۵
مقدار ثابت	۳۱/۶۰۹	۱/۷۱۲	۱۴/۴۵۶	۰/۰۰۷

همان‌طور که در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل بیانگر این است که سود سهام پرداختی تأثیر منفی بر محافظه‌کاری مشروط است. مقدار آماره t و معناداری مربوط به این آماره نیز نشان‌دهنده این است که این تأثیرگذاری از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین، فرضیه دوم- محافظه‌کاری مشروط پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود و در مجموع چنین نتیجه‌گیری می‌شود که با افزایش سود سهام پرداختی، میزان محافظه‌کاری مشروط به صورت معناداری کاهش می‌یابد و بالعکس. ضرایب و سطح معناداری آماره t مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان‌دهنده این است که بازده دارایی‌ها دارای تأثیر منفی و معنادار بر میزان محافظه‌کاری مشروط است، همچنین ضرایب و سطح معناداری آماره t مربوط به متغیر کنترلی اندازه شرکت نشان‌دهنده این است که اندازه شرکت دارای تأثیر مثبت و معنادار بر میزان محافظه‌کاری مشروط است.

نتایج حاصل از بررسی مدل – فرضیه دوم- محافظه‌کاری غیرمشروط

نتایج حاصل از برآورد مدل رگرسیون، در جدول‌های شماره ۷ و ۸ ارائه شده است.

جدول ۷: نتایج حاصل از بررسی کلی مدل - فرضیه دوم- محافظه‌کاری غیرمشروط

ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	آماره F	معناداری آماره F	آماره دوربین- واتسون
۰/۳۲۷	۰/۳۱۰	۸/۶۵۸	۰/۰۰۰	۱/۷۲۷

در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه متغیر وابسته تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی قرار نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل و کنترلی در معادله، مساوی صفر باشد. از این رو، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره F انجام می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۷ ملاحظه می‌شود:

مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه صفر آماری که همان بی‌معنا بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است.

ضریب تعیین برابر با ۰/۳۲۷ است. یعنی ۳۲/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است.

مقدار آماره دوربین- واتسون مدل که برابر با ۱/۷۲۷ است، در فاصله بین ۱/۵۰۰ و ۲/۵۰۰ قرار دارد و نشان‌دهنده این است که بین خطاهای مدل خودهمبستگی وجود ندارد.

در ادامه نتایج حاصل از بررسی ضرایب متغیرهای مدل که در جدول شماره ۸ ارائه شده است، توضیح داده می‌شود.

جدول ۸: نتایج حاصل از بررسی ضرایب جزئی مدل - فرضیه سوم- محافظه‌کاری غیرمشروط

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
سود سهام پرداختی	-۰/۲۴۰	۰/۰۴۴	۵/۴۱۸ -	۰/۰۰۱
اندازه شرکت	-۳/۹۱۶	۱/۳۴۵	۲/۹۱۱ -	۰/۰۰۰
بازده دارایی‌ها	-۳/۴۵۳	۱/۲۰۸	۲/۸۵۹ -	۰/۰۰۷
مقدار ثابت	۴۸۳	۱/۴۳۸	۳/۸۱۲	۰/۰۰۸

همان‌طور که در جدول شماره ۸ ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل بیانگر این است که سود سهام پرداختی تأثیر منفی بر محافظه‌کاری غیرمشروط است. مقدار آماره t و معناداری مربوط به این آماره نیز نشان‌دهنده این است که این تأثیرگذاری از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین، فرضیه دوم- محافظه‌کاری غیرمشروط پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود و در مجموع چنین نتیجه‌گیری می‌شود که با افزایش سود سهام پرداختی، میزان محافظه‌کاری غیرمشروط به صورت معناداری افزایش می‌یابد. ضرایب و سطح معناداری آماره t مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان‌دهنده این است که اندازه شرکت و بازده دارایی‌ها دارای تأثیر منفی و معنادار بر میزان محافظه‌کاری غیرمشروط است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این تحقیق بررسی و مطالعه ارتباط محافظه‌کاری حسابداری، ساختار سرمایه و پرداخت سود سهامداران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌شد. در این تحقیق محافظه‌کاری متغیر وابسته می‌باشد، برای اندازه‌گیری آن از شاخص‌های مدل احمد و دولمان (۲۰۰۷) که برگرفته از مدل بیور و راین (۲۰۰۰) به عنوان محافظه‌کاری غیرمشرط مدل احمد و دولمان (۲۰۰۷) برگرفته از مدل گیولی و هاین (۲۰۰۰) به عنوان محافظه‌کاری مشروط استفاده شده است. در ادامه ساختار سرمایه و پرداخت سود سهام بین سهامداران به عنوان متغیر مستقل تحقیق در نظر گرفته شده است. جامعه آماری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. شرکت‌هایی که طی دوره زمانی ۱۳۹۳- ۱۳۸۹ بوده‌اند به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شدند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات در ادامه بیان شده است: برای آزمون فرضیه اول پژوهش از مدل رگرسیون حداقل مربعات معمولی به روش داده‌های ترکیبی استفاده شده است. در همین راستا، برای برآورد مدل نیز از متغیرهای وابسته یعنی محافظه‌کاری مشروط و غیر مشروط به همراه متغیر مستقل ساختار سرمایه متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و بازده دارایی‌ها استفاده شده است. نتیجه حاصل از آزمون این فرضیه به شرح زیر می‌باشد.

بین محافظه‌کاری مشروط و ساختار سرمایه رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

بین محافظه‌کاری غیرمشروط و ساختار سرمایه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

بنابراین، فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شد و در مجموع چنین نتیجه‌گیری شد که با افزایش محافظه‌کاری مشروط، ساختار سرمایه صورت معناداری کاهش می‌یابد و بالعکس. در مقابل، با افزایش محافظه‌کاری غیر مشروط، ساختار سرمایه صورت معناداری افزایش می‌یابد.

برای آزمون فرضیه دوم پژوهش از مدل رگرسیون حداقل مربعات معمولی به روش داده‌های ترکیبی استفاده شده است. در همین راستا، برای برآورد مدل نیز از متغیرهای وابسته یعنی محافظه‌کاری مشروط و غیر مشروط به همراه متغیر مستقل پرداخت سود سهام بین سهامداران متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و بازده دارایی‌ها استفاده شده است. نتیجه حاصل از آزمون این فرضیه به شرح زیر می‌باشد.

بین محافظه‌کاری مشروط و پرداخت سود سهام بین سهامداران رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

بین محافظه‌کاری غیرمشروط و پرداخت سود سهام بین سهامداران رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

بنابراین، فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شد و در مجموع چنین نتیجه‌گیری شد که با افزایش محافظه‌کاری مشروط، میزان پرداخت سود سهام بین سهامداران صورت معناداری کاهش می‌یابد و بالعکس. در مقابل، با افزایش محافظه‌کاری غیر مشروط، میزان پرداخت سود سهام بین سهامداران صورت معناداری کاهش می‌یابد و بالعکس.

طی انجام هر پژوهش، ابعاد گسترده و تازه‌تری از موضوع نمایان می‌شود که می‌تواند نقطه آغازینی برای مطالعات بعدی باشد. بنابراین، با توجه به نتایج حاصل از پژوهش، پیشنهادهای زیر برای انجام پژوهش‌های بعدی پیشنهاد می‌شود:

به‌منظور آزمون محافظه‌کاری می‌توان از مدل‌های دیگری مانند معیار باسو، معیار ارزش بازار به ارزش دفتری استوبر استفاده نمود. که در این تحقیق از معیار مدل احمد و دولمان (۲۰۰۷) برای تعیین میزان محافظه‌کاری استفاده شده است، پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی از سایر معیارهای ارزیابی برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری استفاده شود.

بررسی تأثیرات سایر متغیرهای کنترل نظیر نوع صنعت، مالکیت مدیریتی و غیره بر میزان محافظه‌کاری اعمال شده در صورت‌های مالی شرکت‌ها از سوی مدیریت.

منابع

دوانی، غلامحسین (۱۳۸۶). نبودتقارن اطلاعاتی و نقش اطلاعاتی محافظه کاری،ماهنامه حسابدار، سال بیست و چهارم، ۱۳۸۶، ص۹۰

فخاری،حسین و یوسف علی تبار،نصیبه (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین سیاست تقسیم سود و حاکمیت شرکتی درشرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادارتهران. بررسی های حسابداری و حسابرسی،صص ۷۰-۶۹.

مهرانی،ساسان؛حسینی،هادی؛حلاج،محمد (۱۳۸۸). بررسی سیاست تقسیم سود و عرضه اولیه سهام در شرکتهای پذیرفته شده دربورس اوراق مجله دانش حسابداری،سال سوم،تابستان ۹۱.صص۸۷-۶۹.

مهرانی،ساسان و همکاران (۱۳۸۹). رابطه قراردادهای بدهی واندازه شرکت بامحافظه کاری درشرکتهای پذیرفته شده دربورس اوراق بهادارتهران. بررسی های حسابداری و حسابرسی،دوره ۱۷، (۵۹)، ۱۱۲-۹۷.

Ahmed, A. S., & Duellman, S. (2007). Accounting conservatism and board of director characteristics: An empirical analysis.Journal of Accounting and Economics, 43, 411–437

Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. Journal of Accounting and Economics, 24, 3–37.

Basu, S. (2005). Discussion of "Conditional and unconditional conservatism: Concepts and modeling." Review of Accounting Studies 10: 311-321.

Beaver, W. H., and, Ryan, S. G. (2000). Biases and lags in book value and their effects on the ability of the book-to-market ratio to predict book return on equity. Journal of Accounting Research. Spring, 26-30

Beaver, W. H., and, Ryan, S. G. (2005). Conditional and unconditional conservatism: Concepts and modeling. Review of Accounting Studies. online; http/www.ssrn.com

Bloue, F. and fuller ,n. (2008). Accounting for Stewardship, Journal of Accounting Research. Spring, 208-31

Givoly, D., and C.K. Hayn. (2000). The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: Has financial reporting become more conservative? Journal of Accounting and Economics 29: 287-320

liy, S. and , et.al. (2013). A Survey of Shareholder Activism: Motivation and Empirical Evidence, Contemp Finance Dig, 10-38

Xi Liy, x. (2010). Accounting conservatism and the cost of capital: international analysis. London Business School. . http://www .proquest .com